

ТОПОГРАФИЯ И СТРАТИГРАФИЯ НА НЕОЛИТЕН
КОМПЛЕКС ОРЛОВЕЦ, ЖИЛИЩНА АРХИТЕКТУРА НА
РАННОНЕОЛИТНОТО СЕЛИЩЕ

/Принос към проучването на първите фази на ранния керамичен
неолит на Югоизточна Европа/

ПЕТЪР СТАНЕВ

Топографията, стратиграфията, селищната и жилищната архитектура на раннонеолитните селища на север от Стара планина са много добре изследвани в публикациите на П. Станев¹ за басейна на р. Янтра, Б. Николов² за Градешница, И. Ангелов³ и Х. Тодорова⁴ за Дряново в басейна на р. Черни Лом и за Овчарово в басейна на р. Камчия. Тези проучвания обаче се отнасят до втория етап на българския ранен неолит според Карановската хронологическа система⁵. За по-ранните фази на ранния неолит на север от Стара планина малко се знаеше^{5а} преди началото на археологическите разкопки в Копривец⁶ и Орловец⁷. Що се отнася до топографията, стратиграфията и керамиката от двата обекта известна информация дават изследванията на В. Попов и И. Вайсов⁸, П. Станев⁹ и Е. Найденова¹⁰. Резултатите от проучванията в Орловец през 1993 и 1994 г. допринесоха за изясняването на нови елементи от топографията и жилищното строителство през ранните фази на керамичния неолит на Югоизточна Европа.

Село Орловец /Ердованли, Изгрев/ се намира на около 14 км източно от Полски Тръмбеш. Източната част на землището му попада в басейна на р. Русенски Лом, а западната в басейна на р. Янтра. Икономическата зона на съвременното село не съвпада с тази на неолитното селище, което се намира в м. Ада Кузу на 2,5 км североизточно от Орловец. Два извора, отстоящи на около 2 км източно от вододела на реките Янтра и Русенски Лом, поставят началото на поток, който е ляв приток на р. Банински Лом. Северно от този поток до втория извор, върху втората тераса е възникнало раннонеолитното селище. Впоследствие то се е разпростряло върху две по-малки съседни южни, както и върху срещуположната североизточна тераса. Зоната за земеделие, скотовъдство, лов и риболов на неолитната община на североизток граничи с тази на неолитното селище Копривец¹¹, на север с тези на неолитно селище Магарицата¹² и селищна могила Борово¹³, на запад с р. Янтра, на югозапад с икономическата зона на неолитното селище в местността

Папаз чешма в землището на с. Орловец.¹⁴ Поради липса на локализиран неолитни селища на юг не е възможно определянето на границите и в тази посока.

Съвременният релеф на землището на с. Орловец, както и на Дунавската равнина е оформен през неогена и кватернера следствие на издигане и разтягане на земната кора. От неогена са запазени 4 денудационни повърхнини. Районът на Орловец попада в Сармато-понтийската денудационна повърхнина, лежаща на височина от 280 до 320-387 м. Хълмистият, силно пресечен от потоци релеф е обусловен от тектонски движения, които източно от р. Янтра са били по-мощни поради по-голямата близост до диагонален вал¹⁵. Що се отнася до терасния спектър на района, от значение са двете най-ниски незаливни тераси, които със заравнените си повърхности са предпочитано място за заселване. Подходящи за пасища са били и акумулативните тераси. Важна е била и функцията на речните тераси като комуникационни артерии. Главната почвообразуваща скала е мергелно пясъчливият фациес на апта. Препокрит е от кватернерни наслаги, представени главно от лъос и алувий.¹⁶ В района на неолитното селище кватернерните наслаги са от лъос. За припокритите от лъос предкватернерни и раннокватернерни наслаги са характерни сивите горски почви. Средната плътност на сивите горски почви, покриващи лъоса, на територията на раннеолитното селище е 50-60 см.¹⁷

Във фитогеографско отношение с. Орловец лежи на границата между Лесостепния район на Дунавската равнина на север, за който е била характерна тревистата растителност и Севернобългарският горски район на юг, с характерните за него смесени дъбови гори, в които преобладават *Quercus conferta*, *Quercus cerris* и по-рядко *Quercus sessiliflora*.¹⁸

През кватернера, когато перидически са се сменяли заледрявания със затопляния, настъпват промени и в животинските видове. Характерните за края на неогена и за плеистоцена животни, като пещерната мечка и пещерната хиена, в началото на холоцена изчезнали, а на тяхно място се установила фауна, близка до съвременната.¹⁹

Климатът на района принадлежи към Умерено-континенталната подобласт на Европейската континентална климатична област.²⁰

Екологичната обстановка в края на VII и началото на VI хил. пр. Хр. не е била една и съща. През втората половина на VII хил. равнинната част на Югоизточна Европа е била заблатена следствие на протичащи климатични промени в посока на затопляне. Затова подходящи за заселване са били средновисоките и високи тераси, разположени под заснежените планински и над наводнените и заблатени равнинни терени.²¹ В края на VII и най-вече в началото на VI хил. настъпва климатичен оптимум. Общите средногодишни температури стават по-високи от сегашните. Реките са пълноводни, а изворите многобройни. Почвите са били девствени и неизтощени.

Горите са пълни с дивеч. Условиата за развитие на човешките популации са супероптимални.

Откъде са дошли първите заселници на раннеолитното селище в м. Ада Кузу до с. Орловец, както и най-ранните заселници на селището при Копривец все още е невъзможно да се каже със сигурност. Според Х. Тодорова това е станало от запад посредством р. Дунав.²² В полза на тази хипотеза са паралелите във формата и орнамента на керамиката и пластиката, както и в топографията на Орловец и Копривец с Дивостин I²³ и Доня Браневина²⁴ в Сърбия и Гура Бачулуй²⁵ в Трансилвания - Румъния, разположени в източната част на Средния Дунав. Липсата обаче на проучвани селища от същото време в Долния басейн на Дунав западно от басейните на реките Янтра и Русенски Лом прави тази теза все още силно хипотетична. В първите си публикации за заселването на Орловец ние също възприехме тази хипотеза.²⁶ Възможно е обаче тези първи заселници да са се установили тук, идвайки от юг. В подкрепа на една такава хипотеза са откритите ранни материали в селището Коджа Чешме²⁷, източно от устието на р. Марица, както и намиращите се в Предбалкана селища Джулюница²⁸ и Поляница - платото.²⁹ Липсата на локализиращи междинни селища от този най-ранен керамичен неолит южно от Стара планина прави засега и тази теза хипотетична. Възможно е след едно щателно обхождане на терасите на Западна Странджа и Източна Средна гора такива да бъдат открити.

Най-ранното селище е възникнало върху неголяма площ на втората незаливна тераса. От изток, юг, запад то е било естествено защитено от поток и две дерета. Югозападно от него е имало извор. Трудно може да се докаже първоначалното ни становище, че северно откъм хинтерланда селището е било защитено от ров.³⁰ Към края на ранния и особено през средния неолит селището се разраства в северна, североизточна и северозападна посока, като по време на максималното си разширение заема площ от над 60 дка. Следи от среднеолитното селище намираме и на срещуположната на потока североизточна тераса. Надморската височина, върху която е разположено ранно и среднеолитното селище, варира от 294 до 300 м.

Намиращото се в местността Папаз чешма къснонеолитно селище е разположено върху южна тераса с надморска височина 275 м.³¹ На юг от селището има извор и поток, който се явява десен приток на р. Янтра. Разстоянието между двете селища е около 8-9 км. От раннеолитното селище Орловец до раннеолитното селище Копривец то е 12 км. На около 20 км северно от неолитното селище Орловец се намират неолитната селищна могила Борово³² и терасното неолитно селище Магаричата.³³ В средния басейн на Янтра, върху средно висока тераса, в близост до извор е разположено раннеолитното терасно селище Джулюница³⁴, припокрито по-късно от енеолитна селищна могила.³⁵ Върху висока южна тераса

северно от извор и малък поток - ляв приток на р. Бели Лом се намира раннонеолитното селище Помощица³⁶.

В диахронното изследване на неолитен комплекс Орловец от изключително значение е изясняването на стратиграфската позиция на културните напластявания. Този въпрос е важен и от гледна точка на периодизацията на неолита в басейна на Долния Дунав.

Най-ранните проучвания в Орловец са свързани с теренно обхождане на неолитното селище през лятото на 1987 г.³⁷ Установи се, че освен през ранния неолит селището е обитавано и през средния неолит. През 1992 г. започнаха археологически разкопки в сектор IA на раннонеолитното селище.³⁸ По време на археологическите проучвания се откри един сигурен строителен хоризонт от първия етап на ранния неолит според Карановската хронологическа система.³⁹ Типологически се установи и наличието на по-ранна керамика, както и на такива от втория етап на раннонеолитната култура, кореспондираща на фаза Самоводене А на култура Самоводене.⁴⁰ На няколко места раннонеолитният хоризонт бе прорязан от средновековни ями от времето на Първото българско царство.⁴¹

През 1993 г. археологическите проучвания се проведоха в сектори IA, IB и IIA.⁴² В сектор А завърши проучването на жилище No 1. В квадрат B₂₂ бяха пручени първи и втори строителен хоризонт. Първи строителен хоризонт е повърхностен и е силно нарушен от обработката на почвата. Откритите в него материали се отнасят към финала на късния неолит, т.е. към фаза Качица B₂ на култура Хотница.⁴³ Втори строителен хоризонт /дълбочина 0,20-0,60 м/ е представен от под на неопожарено жилище и частично запазена основа на еднократно преправена пещ. Хоризонталът следва след продължителен хронологически хиатус и се отнася към фаза Самоводене B₁ на култура Самоводене. В квадрати IIA_{17,18} културните напластявания са от двата хоризонта. Повърхностният първи строителен хоризонт достига до дълбочина 0,25-0,30 м. В него липсват следи от архитектура. Керамиката от този хоризонт се отнася към финалната за късния неолит фаза Качица B₂. Те са от един и същи хоризонт с материалите от повърхностния пласт в квадрат B₂₂. След продължителен хронологически хиатус, едва доловим в стратиграфския профил, следва втори строителен хоризонт /дълбочина 0,30-0,70 м/. Еквивалентен е на фаза Самоводене B₁ на култура Самоводене. На дълбочина 0,60-0,65 м се откриха субструкции от опожарено наземно жилище. В северната част на жилището се намира положен на лявата си страна с глава обърната на изток хокер. Опожареното жилище и хокерът лежат върху льоса.

Проучванията през 1994 г. се съсредоточиха в сектор IIB и сектор III A.⁴⁴ В квадрат B₂₂ бяха изследвани III и IV строителен хоризонт. Трети хоризонт /0,60-0,90 м/ е отделен от втори хоризонт със значителен хронологически хиатус, който също е слабо доловим в стратиграфския профил. Към същия хоризонт принадлежи

жилище No 1 от сектор А. Откритите в трети хоризонт керамика и пластика имат паралели в Караново I в Тракия⁴⁵, Кърча I в Олтения - Румъния⁴⁶ и Старчево I в Сърбия⁴⁷. Най-ранният четвърти строителен хоризонт /дълбочина 0,90-1,20 м/ на няколко места е прорязан от ями от втори и трети хоризонт. Откритите тук материали са синхронни на Крайници⁴⁸, Копривец⁴⁹ в България, Ахилеон⁵⁰ в Гърция, Дивостин I⁵¹ и Доня Браневина⁵² в Сърбия и Гура Бачулуй⁵³ в Трансилвания - Румъния. В сектор III А бе установен един строителен хоризонт, отнасящ се към фаза Самоводене А на култура Самоводене. В повърхностния хумусен пласт се откриха материали с различна хронологическа позиция, донесени от машините по време на обработката на почвата. Материалите от разкритата яма до дълбочина 1,40 м са многобройни и принадлежат на последната раннеолитна фаза. Имат точни паралели във фаза Самоводене А.

В резултат на направените археологически разкопки и обхождания на неолитния комплекс в местностите Ада Кузу и Акема се установи, че вертикалната стратиграфия обхваща 4 строителни хоризонта от 4 различни фази. На северозапад неолитното селище е припокрито от селище от римската епоха. Фаза А₁ на неолитния комплекс е изследвана най-добре в IV хоризонт на квадрат В₂₂ и принадлежи към най-ранния керамичен неолит на Югоизточна Европа. Фаза А₂ на неолитния комплекс е изследвана в III хоризонт на квадрат В₂₂ и основния културен пласт на квадрат А_{1,2,6,7} и се отнася към следващата фаза на най-ранния керамичен неолит. Фаза А₃ на неолитния комплекс е изследвана в сектори IA и III А и принадлежи на крайния етап на ранния неолит на България. Между нея и фази А₁ и А₂ има етнокултурна разнопосочност. Може да се отнесе към фаза А на култура Самоводене. Фаза В на неолитния комплекс е изследвана във II хоризонт на квадрат В₂₂ и сектор II А. Принадлежи на фаза В₁ на култура Самоводене. Фаза С на неолитния комплекс е изследвана в I хоризонт на квадрат В₂₂ и сектор II А. Едновременна, а може би и малко по-късна е от фаза Качица В₂ на култура Хотница.

Планът на селището и на жилищната архитектура е най-важният източник на познания относно вътрешната организация на неолитните селища. За съжаление поради началния етап на археологическите проучвания в Орловец разполагаме единствено с информация от най-общ характер за планиграфията на неолитното селище през различните фази.

При установяването си тук първите заселници първоначално са построили неголеми вкопани в земята жилища с временен характер, докато изградят нормални наземни жилища. Вместо пещи в тях е имало огнища. Първото селище изглежда е било изградено върху втората незаливна тераса недалечно от водоизточник, върху площ не по-голяма от 8-10 дка.

Обитателите на селището от фаза Орловец A_2 са спазили същата строителна традиция. От тази фаза е разкрито в субструкция едно жилище, поради което разполагаме с известна информация за планиграфията на селището от тази фаза. И това селище е било разположено върху втората незаливна тераса върху площ от 10 дка.

Населението на ранненеолитното селище от фаза Орловец A_3 е било етнокултурно разнопосочно с това на фази A_1 и A_2 . За планиграфията на селищата от тази фаза разполагаме с информация от селището от фаза Самоводене А, носители на чиито строителни традиции най-вероятно са обитателите на фаза Орловец A_3 . Селището също е било изградено върху втората незаливна тераса върху площ не по-голяма от 8-10 дка. Жилищата са били наземни след първоначално вкопаване във временни вкопани жилища от типа землянки.

Най-големи размери достига селището от фаза Орловец В. През тази фаза е налице и хоризонтална стратиграфия. Разрастването е в северна и северозападна посока. От тази фаза се откриха субструкции от едно опожарено и едно неопожарено жилище. Не разполагаме с данни за тотално опожаряване на селището, нещо което установихме в Самоводене.⁵⁴ Селището от фаза Орловец С отново е със по-скромни размери и е локализирано в ъгъла на втората тераса върху територията на селищата от ранния неолит.

Жилищната архитектура най-добре е представена във фаза Орловец A_2 чрез едно двуделно жилище. По време на археологическите проучвания през 1992 г. в квадрати A_1 , A_2 и A_6 бе разкрита вкопана в лъоса яма с огнище, която нарекохме жилище No 1 и част от втора яма в кв. A_2 , наименувана от нас жилище No 2. През сезон 1993 г. при доизясняване на незавършените през 1992 г. проучвания в квадрати A_6 и A_7 се откриха дупки от колове, маркиращи план на наземно жилище, и частично запазен под на пещ в югоизточната част на жилището. След прецизното зачистване на старата яма /вкопаното жилище No 1/ от 1992 г. и наземното жилище се установи, че това е едно жилище с две помещения - североизточно вкопано за съхраняване на инвентара и храната и югозападно за живеене. Първоначално е било изградено вкопаното в земята жилище с огнище. След построяването на наземното жилище с пещта вкопаното не е било изоставено, а е било използвано като склад. Неговото запазване е било предвидено още при планирането на новото жилище. Източно от вкопаната част на жилище No 1 се разкри част от друга вкопана яма. Тя започва на 0,20 м източно от вкопаната част на жилище No 1. Дали е била ползвана като вкопана част на второ жилище ще се уточни след приключване на проучванията в квадрати B_{22} и B_{23} . Ако се установи, че вкопаната яма е част от второто жилище, подобно на жилище No 1, ще може да се внесе яснота за планиграфията на селището от фаза Орловец A_2 /обр. 1/.

Жилище No 1 е разположено в квадрати A_1 , A_2 , A_6 и A_7 и има максимална дължина североизток-югозапад 8,05 м. Вкопаното временно жилище се намира в квадрати A_1 и A_2 . Максималната му дълбочина спрямо съвременния терен е 1,80 м. На запад вкопанването започва от дълбочина 0,10-0,20 м, като на изток постепенно се увеличава и завършва с врязана в лъоса яма, която достига дълбочина 1,80 м. Ямата има елипсоидна форма и диаметър изток-запад 1,55 м и север-юг 2,75 м. На дъното и се откриха 3 дупки от колове с диаметър 0,15 м и дълбочина 0,20 м. Вероятно тук се е съхранявало зърното. В западната част се установиха следи от огнище със запазени размери изток-запад 0,80 м и север-юг 1,25 м. Вкопаното жилище има дължина 4,70 м и ширина изток-запад 4,50 м. В североизточния и северозападния му край се откриха дупки от носещи греди с размери дълбочина 0,40 м и диаметър 0,40-0,50 м. След построяването на наземното жилище вкопаното не е било изоставено, а включено в жилището като складово помещение. Наземното жилище в квадрати A_6 и A_7 е със сравнително малки размери и трапецовидна форма. На запад и юг е вкопано на 0,20 м в лъоса, а на изток на 0,40 м. Ориентирано е по посоките на света. Западната стена на жилището е дълга 3,40 м, южната 2,90 м, източната 3,40 м, северната 3,20 м. Пещта се намира в югоизточната част на помещението и има запазени размери: изток-запад 0,54 м, север-юг 0,37 м. Основата и е изградена без подложка направо върху пода на жилището. В югозападния ъгъл на жилището се намира третата дупка от носеща греда по диагонала на цялото жилище. Тя има дълбочина 0,40 м и диаметър 0,50 м. В северозападния, югоизточния и югозападния ъгъл на жилището са открити дупки от колове с размери дълбочина 0,30 м и диаметър 0,30 м. В северната стена на жилището се откриха две междинни дупки от колове, а в южната и източни стени по една дупка от колове с дълбочина 0,30 м и диаметър също 0,30 м. За северната стена на наземното жилище функцията на междинна греда е изпълнявала разделящата двете помещения носеща централна греда. Разстоянието между тази носеща греда и носещата града в югозападния ъгъл на жилище No 1 е 3,35 м.

В североизточния ъгъл на кв. A_2 на 0,20 м североизточно от вкопаното помещение на жилище No 1 започва втора яма, която през 1992 г. нарекохме жилище No 2. Тя има максимална дълбочина спрямо съвременния терен 1,40 м. Размерите на проучената и част са изток-запад 2,70 м и север-юг 3,50 м.

Квадратни наземни жилища/4-4 м/Х.Тодорова е регистрирала по време на проучванията си на Поляница - платото през 1974 г.⁵⁵ Селището е отнесено към монохромната фаза на ранния неолит.

Най-ранните два хоризонта на неолитния комплекс Орловец със своята хронологическа позиция и оригинално жилищно строителство допринасят за изясняване на генезиса на архитектурните традиции на ранния керамичен неолит на Югоизточна Европа.

БЕЛЕЖКИ

1. Станев, П. Неолитни култури в басейна на р. Янтра. Дисертация за научната степен кандидат на историческите науки. С., 1991, с. 457; Поселищен живот през неолита в басейна на р. Янтра, ГМСБ, VI, 1981, с. 1
2. Николов, Б. Селище от стария неолит при Градешница, Врачански окръг. Археология, 1, 1975, с. 32
3. Ангелова, И. Предварителни резултати разкопок неолитического поселения Овчарово-гората. Studia Praehistorica, 1990, 11-12, с.41-50
4. Тодорова, Х., В. Василев, З. Янушевич, М. Ковачева, П. Вълв. Овчарово, С., 1983, с. 10
5. Георгиев, Г. Ил. Стратиграфия и периодизация на неолита и енеолита в днешните български земи. Археология, 4, 1974, с. 1-16
- 5А. Миков, В., Н. Джамбазов. Деветашката пещера, С., 1960 с.33
6. Попов, В., И. Вайсов. Спасителни разкопки на праисторическото селище край с. Копривец, община Бяла. АОР, 1992, с. 9-11
7. Станев, П., Неолитни култури в басейните на р. Банински и Черни Лом. В: Сб. Попово и миналото, 1994, с. 8-13
8. Попов, В., И. Вайсов, цит. съч., с. 9-11
9. Станев, П. Неолитни култури в басейните...с. 8-13
10. Найденова, Е. Етнокултурна принадлежност, периодизация и синхронизация на неолитен комплекс Орловец. Дипломна работа, В. Търново, 1993, с. 14-23
11. Попов, В., И. Вайсов, цит. съч., с. 9-11
12. Станев, П. Културни връзки и взаимоотношения. Произход. Релативна и абсолютна хронология на неолитните култури в Централна Северна България. ГМСБ, XI, 1985, с. 15-31
13. Пак там, с. 15-31
14. Станев, П., Е. Найденова, Н. Еленски. Археологически проучвания в землището на с. Орловец. ИИМВТ, IX, 1993, с. 199
15. Фотакиева, Е., М. Милчева, Т. Андонов, Ц. Груев, И. Бабев. Проучване на почвите в България. С., 3, 1976, с. 9
16. Пак там, с. 18
17. Установена е в резултат на разкопките през 1993в сектор IA
18. Фотакиева, Е., М. Милчева, Т. Андонов, Ц. Груев, И. Витралов, И. Бабев, цит. съч., с. 16
19. Пак там, с. 18
20. Пак там, с. 15
21. Станев, П. Неолитни култури в басейните на ...с. 9
22. Тодорова, Х. Новокаменната епоха в България. С.,1994, с. 61
23. Богданович, М. Неолитическите поселения в Дивостине и Протостарчевска култура, СА, 1987, с. 5-17
24. Karamanski, S. Donja Branjevina, Odzaki, 1979
25. Vlassa, N. Cea mai veche faza a complexului cultural Starcevo - cris in Romania. Neoliticul Transilvaniei, p. 190-264
26. Станев, П. Неолитни култури в басейните... с. 9

27. *Ozdogan, M. N. Miyake. Ozbasaram Dete N, An interim Report on Excavations at Jarimburgaz and Toptepe in Eastern Trace in Anatolica*, 17, 1991, p. 59-121

28. Археологическите материали са придобити от неолитния хоризонт на селищна могила до с. Джулюница през 1984 г. по време на археологически разкопки.

29. *Тодорова, Х.*, цит. съч., с. 127

30. *Станев, П.*, Неолитни култури в басейна ...с. 75

31. *Станев, П., Е. Найденова, Н. Еленски*, цит. съч., с. 199

32. *Станев, П.*, Културни връзки и взаимоотношения ..с. 15-31

33. Пак там, с. 15-33

34. Археологически проучвания на П. Станев през 1984 г. Керамиката е от неолитна яма от най-ранния строителен хоризонт на селищна могила Джулюница

35. Археологически разкопки на енеолитна селищна могила до с. Джулюница през 1983-1984 г.

36. *Станев, П.* Неолитни култури в басейните на ...с. 8; Локализирано е през 1992 г. от С. Станев и П. Станев

37. Селището локализирах през лятото на 1987 г., придружен от учителя краевед от с. Орловец В. Василев и студентката от ВТУ "Св. св. Кирил и Методий" Р. Миткова

38. В разкопките вземаха участие студентите по история от ВТУ "Св. св. Кирил и Методий" Е. Найденова и Н. Еленски и уредникът от Исторически музей в Попово Ст. Станев

39. *Георгиев, Г.*, цит. съч., с. 1-16

40. *Станев, П.* Неолитни култури в басейна на ...с. 63-73

41. *Станев, П., Е. Найденова, Н. Еленски*, цит. съч., с. 93

42. В разкопките през 1993 г. вземаха участие Е. Найденова, Н. Еленски, Ст Станев от Исторически музей - Попово, и студентът от ВТУ "Св. св. Кирил и Методий" Т. Георгиев

43. *Станев, П.* Неолитни култури в басейна на ... с. 63-73

44. В археологическите разкопки през 1994 г. участваха Ст. Станев, Н. Еленски и Т. Георгиев

45. *Георгиев, Г.*, цит. съч., с. 1-16

46. *Nica, M. Nouvelles donnees sur la neolithique ansien d'Oltenie Dacia*, 1077, p. 13-53

47. *Lazarovici, G. The Neolithic of Serbia, Belgrade, 1988*

48. *Tschochadziev St. Die Fruhneolithische siedlung Krainici bei Kjustendil. Studia Praehistorica*, 10, 1979, p. 12

49. *Попов, В., И. Вайсов*, цит. съч., с. 9-11

50. *Gimbutas, M. Achilleon. A Neolithic Creece, Athen, 1973*

51. *Богданович, М.*, цит. съч., с. 5-17

52. *Karamanski, S.*, op. cit., 1979

53. *Vlassa, N.*, op. cit., p. 190-260

54. *Станев, П.* Поселищен живот ... с. 4-9

55. *Тодорова, Х.*, цит. съч., с. 127

TOPOGRAPHY AND STRATIGRAPHY OF NEOLITHIC COMPLEX
ORLOVETS. HOUSING ARCHITECTURE OF THE EARLY-
NEOLITHIC SETTLEMENT

/Contribution to the study of the first phases of the early ceramic
neolith of South-Eastern Europe/

/summary/

Petar Stanev

The earliest settlement in the area Ada kuzu, situated 2 km North-east from the village of Orlovets, originated in the Early Ceramic Neolith covering an area of about 8 decares on the second unflooded southern ledge of 296 m above sea-level. On the south, east and west it was protected naturally by a stream and two gullies. South-west from it there's a spring. About the end the early and particularly in the middle Neolith, the settlement spreaded northwards and north-westwards reaching a maximum area of over 60 decares.

Initialy, the first settlers on this area built not very big temporary lodgings, digged into the ground, before building normal overground houses. The two-part lodging consisting of two rooms and found in phase Orlovets A₂ is of great interest. The north-eastern room was digged into the ground and consequently served for keeping the stock and foods; the north-western room was overground, provided with an oven and it served for sleeping.